

محتوای نوشتاری کتاب اقتصاد	به نام خدا	فصل دوم
سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲	معاونت آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش	درس دهم
	دفتر آموزش متوسطه نظری	مقاوم سازی اقتصاد
	دبیرخانه راهبری درس اقتصاد	نام طراح: سالارپور
	تولید شده در استان سیستان و بلوچستان	

عنوان / موضوع:

اهداف یادگیری:

- ۱- آشنایی با اقتصاد و جهان پیچیده ۲- مسیر تاریخی اقتصاد ایران را بداند
- ۳- درک مفهوم اقتصاد مقاومتی و استقلال اقتصادی ۴- راه های مفاصله با تحریم ها را بشناسد

انتظارات پس از مطالعه:

- ۱- مفهوم اقتصاد و جهان پیچیده را درک می کند
- ۲- علت اختلاف ها، تهدیدها، تحریم ها و دشمنی ها را می داند
- ۳- با مسیر تاریخی اقتصاد ایران آشناست و دلایل رونق و آبادانی و نیز ضعف های ساختاری ایران را در هر دوره می داند
- ۴- مفهوم اقتصاد مقاومتی و استقلال اقتصادی را درک می کند
- ۵- ضرورت مقاوم سازی اقتصاد و مصونیت بخشی به آن را بیان می کند
- ۶- درباره توان داخلی برای حل مشکلات بحث می کند

نکات مهم درس

اقتصاد و جهان پیچیده:

با وجود ارتباطات گسترده میان کشورهای جهان همچنان اختلافها، تهدیدها، تحریم ها و دشمنی ها پابرجاست علت این است که کشورهای جهان و دولت های آن ها هنگام حضور در روابط جهانی با وجود روابط اقتصادی پیچیده ای که دارند نگران منافع ملی خود نیز هستند بعضی کشورها حاضر به پیشرفت کشورهای دیگر نیستند و می خواهند خودشان تنها قدرتمند جهان باشند.

بنابراین سایر کشورها در برابر این کشورها و انتخاب بیشتر ندارند:

*یا در مقابل خواسته های آنها سر تسلیم فرود بیاورند

*یا از شرافت استقلال ملی و دینی خود دفاع کنند و در برابر زیاده خواهی ها بایستند.

هزینه نگه داشتن استقلال ملی و دینی:

بیشتر و بیشتر شدن انواع تحریم های اقتصادی، سنگ اندازی ها و دشمنی ها

مسیر تاریخی اقتصاد ایران:

الف. در دوران باستان

دلایل قرارگرفتن ایران در جایگاه ویژه اقتصاد جهان :-

وسعت و پهناوری جغرافیایی
برخورداری از منابع طبیعی

قرار گرفتن در چهار راه بین المللی

نشانه های اهمیت و بزرگی اقتصاد ایران :

* وجود حکومت ها و سلسله های بزرگ

* لشکر کشی ها و جنگ ها

* پهنای مرزهای ایران باستان

* جاده ابریشم

* تجارت با چین و امپراتوری روم.

تمامی این موارد حکایت از اهمیت و بزرگی اقتصاد ایران در این دوران می کند.

ب- هفت قرن دوران شکوفایی تمدن اسلامی :

در این دوران جلوه هایی از امور زیر را می توان در اقتصاد ایران و جهان اسلام مشاهده کرد:

پیشرفت اندیشه اقتصادی

تامین مالی مراکز علمی

عمران و آبادانی

تجهیز زیرساخت ها و موقوفات

احکام اقتصادی اسلام پایه قواعد و مقررات اقتصادهای موفق آسیای میانه ، آسیای غربی و جنوب غربی ، شمال آفریقا و جنوب اروپا قرار گرفت. به عنوان مثال ، در موقعیتی که در اروپا ، بربریت حاکم بود و زنان حتی حق مالکیت نیز نداشتند ، وقفنامه های باقی مانده از زنان مسلمان ایرانی ، حجم عظیمی از مالکیت و سرمایه گذاری و مشارکت آنها را در تولید نشان می دهد.

پ- دوره صفویه :

نمونه های رونق و آبادانی اقتصاد در این دوره :

* زیر بنا ها و عمران بندرها * بازارها * مدارس علمی * کاروانسرا ها
* مساجد باقیمانده * فعالیت های خیریه

تا نیمه اولیه حکومت صفویه

در نیمه اول حکومت صفویه علاوه بر یکپارچگی سیاسی ، اقتصاد یکپارچه و مستقلی شکل گرفت که با سایر لایه های دینی ، فرهنگی و اجتماعی کشور هماهنگی داشت

در دوره یابانی حکومت صفویه

اقتصاد ایران به تدریج رو به ضعف نهاد چرا که حاکمان وقت از **موقعیت جهان و وظایف خطیر تاریخی خود تصور درستی نداشتند بنابراین نتوانستند با انتخاب روش درست و بهره برداری از اوضاع خاص آن زمان جریان پیشرفت و نوسازی را آغاز کنند.**

عوامل زیر موجب تسریع جریان توسعه در کشورهای اروپایی شد

- تجهیز ناوگان و رقابت های شدید نظامی و تجاری اروپاییان با یکدیگر باعث نوسازی سریع صنایع و تولیدات خود شد
- استعمار کشورهای دیگر و جنگ انداختن بر دارایی سایر ملت ها باعث ثروت اندوزی شد

ت : دوره قاجار :

ایران فرصت طلایی خود را برای جبران کاستی ها از دست داد.

تلاش حاکمان در این دوران صرف :

- ۱- تحکیم پایه های حکومت خود
- ۲- اعطای امتیازات به وابستگان و خادمان خود
- ۳- افزودن بر خزانه از طریق غارت دسترنج مردم
- ۴- تامین هزینه های گزاف دربار
- ۵- سفرهای خارجی و تجملات

عواملی که باعث شد تادر زمان قاجار آسیب های توان فرسای بر ساختار اقتصاد ایران وارد شود :

- از دست رفتن بخشهای مهمی از سرزمین و منابع ایران
- هزینه های سنگین شکست در جنگها
- عهد نامه های ننگین و مبالغ جریمه های گزاف آنها
- بی توجهی به سرمایه های انسانی و اجتماعی
- نبودن برنامه ریزی و قانون گذاری اقتصادی
- اعطای امتیازات به شرکتها و کشورهای استعماری
- تاسیس بانک های روسی و انگلیسی
- واردات زیاد کالاهای خارجی
-

اقدامات مذهبی و ملی این دوران:

- *تأسیس دارالفنون
- *برقراری نظم مالی و اداری توسط امیر کبیر
- *تأسیس شرکت اسلامیة
- *تحریم کالاهای خارجی توسط علمای اصفهان
- *تحریم تنباکو
- *لغو قرارداد رژی
- *بیانیه هایی در حمایت از تولید ملی

این اقدامات مذهبی و ملی چندان اثر بخش نبود

مشخصات دوران قاجار از دید عیسوی، نویسنده کتاب تاریخ اقتصادی ایران :

- *ضعف نیروهای نظامی
 - *ناکارآمدی تشکیلات اداری
 - *فرسودگی نظام مالی
 - *افول نهادهای تربیتی و آموزشی
- برخی علایم پیشرفت و سازندگی در دوران قاجار:
- *تأسیس جاده ها
 - *بهبود خدمات پستی
 - *خدمات انتقال وجوه بین شهرها
 - *بهبود راه های ارتباطی ایران با برقراری خطوط تلگراف به اروپا و راه افتادن کشتی های تجاری در دریای خزر و خلیج فارس

ث - دوران پهلوی:

ویژگی های عمده اقتصاد این دوره :

- الف: جدا شدن اقتصاد ایران از ابعاد هویتی فرهنگی اجتماعی تاریخی و دینی خود
- ب: وابستگی به قدرتهای جهانی

اقداماتی که برای بهبود اقتصاد انجام شد:

- ۱- ایجاد زمینه قانونی مانند قانون تجارت و قانون تعاونی ها
- ۲- ایجاد زیرساختهای مواصلاتی مانند راه آهن
- ۳- گسترش مدارس و دانشگاهها

۴- بهبود نسبی بهداشت

حتی این اقدامات هم نتوانست اقتصاد ایران را از ضعف ساختاری و هویتی برهاند.

عواملی که در این دوران بر بیماریهای اقتصاد ایران افزود:

- * تعدی حکومت پهلوی بر موقوفات و مالکیت های خصوصی و عمومی
- * واگذاری منابع نفتی و معدنی به بیگانگان
- * اجرای برنامه هایی موسوم به انقلاب سفید
- * درآمدهای نفتی ایران را به بازار مصرفی کالاهای کشورهای صنعتی تبدیل کرد
- * غفلت از اقتصاد مردمی

ابعاد مثبت اقتصاد ایران در دوره پهلوی:

در این دوران دولت حضوری گسترده در عرصه اقتصاد کشور داشت و توانست سازمان و تشکیلات خود را نوسازی کند و شکل جدید تری به خود بگیرد
نظام نوینی در مالیات ستانی و بودجه بندی کشور پدید آمد
برخی شاخص های اقتصادی ، اجتماعی و انسانی بهبود یافت.
دولت با هدف ایجاد توسعه به اجرای طرح های عمرانی در کشور پرداخت
بسیاری از کارخانجات بزرگ و زیر ساخت های صنعتی در این دوران ساخته شد.
با این حال ساختارهای اساسی اقتصاد کشور زیر سلطه و برنامه ریزی بیگانگان قرار گرفت

ج - اقتصاد ایران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی

با پیروزی انقلاب اسلامی مردم ایران به توانمندیهای خود برای ایجاد تحول و تغییر در شیوه ی حکمرانی سیاسی و زندگی جمعی پی بردند. بعد از انقلاب توانستند روی پای خود بایستند و خواستار آزادی و استقلال کشورشان شدند آنچه مد نظر امام خمینی و ملت ایران بود در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران تجلی یافت.
در قانون اساسی تصویری از خطوط کلی اقتصاد مطلوب اسلامی - ایرانی نوشته شده است
بخش اقتصادی قانون اساسی شامل آموزه های زیر هست

- ۱- اقتصاد مردمی ۲- نفی سلطه بیگانگان و استقلال اقتصادی ۳- حقوق اقتصادی شهروندان

اقتصاد مقاومتی و استقلال اقتصادی:

اینکه کشورها در شرایط سخت پیش بینی نشده چه واکنشی نشان می دهند به قدرتمند بودن آنها بستگی دارد .

ضرورت مقاوم سازی اقتصاد و مصونیت بخشی به آن:

برای عبور از مشکلات اقتصادی و آسیب های اقتصاد ملی ایران اقتصاددانان با اصطلاحات زیر بر مقاوم سازی اقتصاد تاکید می کنند:

ثبات اقتصادی، استحکام اقتصادی، تاب آوری اقتصاد، پایداری

مقاوم سازی اقتصادی :

اقتصاد مقاومتی محصول چیست؟ اقتصاد مقاومتی محصول خودباوری تلاش و مجاهدت همه‌جانبه و فراگیر مردمی هست که حاضر نیستند زیر سایه بیگانگان زندگی کنند و به آن وابسته باشند
رشادتها و دلاوری های مردم ایران در طول تاریخ ثابت کرده است که ایرانیان مسلمان از جنین قدرتی برخوردارند و هر کجا از این قدرت خود استفاده کرده اند به پیشرفتهای بزرگ رسیده اند

اقتصاد مقاومتی چگونه اقتصادیست:

* اقتصادی است پیشرفته، مردمی، دانش بنیان که در برابر تهدیدات و تکانه های داخلی و خارجی آسیب ناپذیر است و با اتکای بر قابلیت ها و ظرفیت های داخلی و استفاده از فرصت های بیرونی نیازها و مشکلات اقتصادی رافع می کند و با تحریم ها و تهدیدات دشمنان به زانو در نمی آید.

مفهوم استقلال اقتصادی

استقلال اقتصادی به معنای وابسته نبودن اقتصاد ملی به اقتصادهای های بیگانه است
نکته :

استقلال اقتصادی به معنای قطع ارتباط با کشورهای دیگر نیست چراکه هر کشوری برای پیشرفت به تعامل منطقی با کشورهای دیگر نیاز دارد پس آنچه مهم است این است که این تعامل، مقتدرانه و از روی تدبیر باشد

فعالیت فردی خارج از کلاس صفحه ۱۱۵

با مراجعه به بخش های اقتصادی قانون اساسی و به ویژه اصول ۴۳، ۴۴ و ۴۵ اصول کلی و ویژگی های اصلی قوانین اقتصادی کشورمان را شناسایی و آن را در کلاس ارائه کنید. همچنین با مراجعه به متن اصول کلی سیاست های اقتصاد مقاومتی، عناصر مؤلفه های اصلی این سیاست را فهرست کنید و آن را با آنچه در فعالیت فردی در کلاس به دست آورده اید، مقایسه کنید؟

اصل چهارم و سوم قانون اساسی ۴۳: تأمین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد با حفظ آزادگی او

- ۱- تأمین نیازهای اساسی : مسکن ، خوراک ، پوشاک، بهداشت ، درمان، آموزش و پرورش و امکانات لازم برای تشکیل خانواده برای همه .
- ۲- تأمین شرایط و امکانات کار برای همه به منظور رسیدن به اشتغال کامل و قرار دادن وسایل کار در اختیار همه کسانی که قادر به کارند ولی وسایل کار ندارند، در شکل تعاونی، از راه وام بدون بهره یا هر راه مشروع دیگر که نه به تمرکز و تداوم ثروت در دست افراد و گروه های خاص منتهی شود و نه دولت را به صورت یک کارفرمای بزرگ مطلق درآورد. این اقدام باید با رعایت ضرورت های حاکم بر برنامه ریزی عمومی اقتصاد کشور در هر یک از مراحل رشد صورت گیرد .
- ۳- تنظیم برنامه اقتصادی کشور به صورتی که شکل و محتوا و ساعت کار چنان باشد که هر فرد علاوه بر تلاش شغلی ، فرصت و توان کافی برای خودسازی معنوی ، سیاسی و اجتماعی و شرکت فعال در رهبری کشور و افزایش مهارت و ابتکار داشته باشد.

۴- رعایت آزادی انتخاب شغل و عدم اجبار افراد به کاری معین و جلوگیری از بهره کشی از کار دیگری .

۵- منع اضرار به غیر و انحصار و احتکار و ربا و دیگر معاملات باطل و حرام .

۶- منع اسراف و تبذیر در همه شئون مربوط به اقتصاد، اعم از مصرف، سرمایه گذاری، تولید، توزیع و خدمات .

۷- استفاده از علوم و فنون و تربیت افراد ماهر به نسبت احتیاج برای توسعه و پیشرفت اقتصاد کشور.

اصل چهل و چهارم قانون اساسی (۴۴)

«نظام اقتصاد جمهوری اسلامی ایران بر پایه سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی با برنامه ریزی منظم و صحیح استوار است .
بخش دولتی شامل کلیه صنایع بزرگ، صنایع مادر، بازرگانی خارجی ، معادن بزرگ، بانکداری ، بیمه، تأمین نیرو، سدها و شبکه های بزرگ آبرسانی، رادیو و تلویزیون ، پست و تلگراف و تلفن ، هواپیمایی، کشتیرانی، راه و راه آهن و مانند اینها است

که به صورت مالکیت عمومی و در اختیار دولت است . بخش خصوصی شامل آن قسمت از کشاورزی، دامداری ، صنعت، تجارت و خدمات می شود که مکمل فعالیت های اقتصادی دولتی و تعاونی است . مالکیت در این سه بخش تا جایی که با اصول دیگر

این فصل مطابق باشد و از محدوده قوانین اسلام خارج نشود و موجب رشد و توسعه اقتصادی کشور گردد و مایه زیان جامعه نشود، مورد حمایت قانون جمهوری اسلامی است.تفصیل ضوابط و قلمرو و شرایط هر سه بخش را قانون معین می کند.

(در اصل چهل و پنجم قانون اساسی)

«انفال و ثروت های عمومی از قبیل زمین های موات یا رها شده، معادن، دریاها، دریاچه، رودخانه ها و سایر آب های عمومی، کوه ها، دره ها، جنگل ها، نیزارها ،بیشه های طبیعی ، مراتعی که حریم نیست ، ارث بدون وارث و اموال مجهول المالک و اموال عمومی که از غاصبین مسترد می شود در اختیار حکومت اسلامی است تا بر طبق مصالح عامه نسبت به آن ها عمل نماید.تفصیل وترتیب استفاده ازهریک راقانون معین می کند.»

عناصر مؤلفه های اصلی اقتصادمقاومتی عبارتنداز:

۱-درون زایی ۲-برون گرایی وگسترش ارتباطات ۳-پیشرو،مولدو فرصت ساز ۴-مدیریت مصرف و بهره وری حداکثری۵-اقتصاددانش بنیان ۶-اقتصادمردمی ۷-توزیع عادلانه ثروت ودرآمد ۸-مقاوم سازی دربرابر فشارهاوتهدیدات ۹-توان تحریم شکنی ۱۰-کاهش اتکای بودجه و ترازتجاری به درآمدهای نفتی

تحلیل کنید

از نظر شما مهم ترین راه های مقابله با تحریم اقتصادی و زمینه سازی برای رونق کسب وکار های اقتصادی کشور چیست ؟

بکارگیری سیاست های کلی اقتصادمقاومتی
تولید ملی وحمایت ازکاروسرمایه ایرانی
اشتغال و توجه به نوآوری وخلاقیت وضرورت ارتقای بهره وری

توجه به توان های بومی و داخلی در هر منطقه و اختصاص دادن بودجه عادلانه به مناطق مختلف در کشور
نگاه به داخل در حین توجه و تعامل با محیط خارج از کشور و استفاده از تجربه کشورهای موفق در تولید و کسب وکار
استفاده از علم روز دنیا برای امور اقتصاد و تولید در کشور و به کار گیری تجربه متخصصان اقتصادی

